

Ο ρόλος των Μοναστηριών και της Εκκλησίας γενικότερα στην εκπαίδευση των γυναικών και των ανδρών τον 17ο αι στην Δύση.

Τον 17^ο αιώνα, η εκκλησία διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στη διατήρηση της πνευματικής εκπαίδευσης και της μάθησης μέσα από τα μοναστήρια και τις θρησκευτικές κοινότητες, τα σχολεία καθεδρικών ναών και τα πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη. Στους μεσαιωνικούς χρόνους, τα σχολεία που συνδέονταν με μονές ή με καθεδρικούς ναούς δίδασκαν στα παιδιά να ψάλλουν για τις χορωδίες τους, καθώς επίσης να διαβάζουν και να γράφουν στα Λατινικά για τη μελλοντική τους σταδιοδρομία στην εκκλησία, τη διοίκηση ή σε νομικές υποθέσεις.

Τα Λατινικά ήταν η παγκόσμια γλώσσα που επέτρεπε στους μελετητές ανά την Ευρώπη να επικοινωνούν μεταξύ τους· επέτρεπε στους ανθρώπους της εκκλησίας να μοιράζονται την κοινή τους πίστη σε όλη την Ευρώπη και διευκόλυνε διοικούντες, νομικούς και άλλους επαγγελματίες να συνεργάζονται. Προωθούνταν σε μεγάλο βαθμό η μηχανική μάθηση και η απομνημόνευση ενώ οι ξυλοδαρμοί με βέργα δεν ήταν κάτι ασυνήθιστο.

Η επιστημονική επανάσταση που συντελέστηκε κατά το 16ο και 17ο αιώνα έδωσε έμφαση στην εμπειρική έρευνα: άμεση παρατήρηση και εξαγωγή συμπερασμάτων που οδηγούν στη δημιουργία νέας γνώσης. Αυτές οι πεποιθήσεις άρχισαν, επίσης, να επηρεάζουν τη διδασκαλία και την ανάπτυξη συστηματικών προσεγγίσεων για την παιδαγωγική. Ο Κομένιος, θεολόγος, φιλόσοφος και παιδαγωγός, για παράδειγμα, ενδιαφέρθηκε για τις διαδικασίες της μάθησης, ενώ επέκρινε τη σχολαστικότητα και την πλήξη της από στήθους εκμάθησης των Λατινικών. Με το βιβλίο του «Η Ανοιχτή Πύλη των Γλωσσών» ('Janua linguarum reserata', 1631) είχε ως στόχο να εισαγάγει τους μαθητές στα Λατινικά μέσα από την καθομιλουμένη γλώσσα και ορολογία και όχι μέσα από τη μηχανική εκμάθηση της

γραμματικής. Ήθελε να ενισχύσει το ενδιαφέρον των παιδιών για τη μάθησή τους και γι' αυτό τον λόγο συμπεριέλαβε ξυλογραφίες στο έργο του «Εικονογραφημένος Κόσμος» ('Orbis Sensualium Pictus', 1658), το οποίο παρέμεινε δημοφιλές στην Ευρώπη επί δύο αιώνες και ήταν ο πρόδρομος των εικονογραφημένων σχολικών εγχειριδίων των μετέπειτα χρόνων. Αποτελούνταν από εικόνες που απεικόνιζαν λατινικές φράσεις συνοδευόμενες από μεταφράσεις στην καθομιλουμένη γλώσσα.

Τόσο οι Προτεστάντες όσο και οι Καθολικοί είχαν ισχυρά συμφέροντα στο να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά είχαν ανατραφεί σύμφωνα με τα δόγματα της πίστης και με όρους δημόσιας τάξης και κοινωνικής συνοχής. Ορισμένες κυβερνήσεις, επίσης, άρχισαν να ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση των παιδιών τους παιδιών.

Στην Αγγλία μόνο, από τα μέσα του 16ου έως τα μέσα του 17ου αιώνα, τυπώθηκαν 350 διαφορετικά βιβλία κατήχησης . Ολοένα και περισσότερα σχολεία είχαν ιδρυθεί. Στην Αγγλία μεταξύ των ετών 1480 και 1660 ιδρύθηκαν περίπου 800 νέα σχολεία. Η σχολική φοίτηση ενθαρρύνθηκε από τον Λούθηρο στη Γερμανία, ο οποίος συνέστησε την παροχή δημόσιας σχολικής εκπαίδευσης στα γερμανικά κρατίδια. Στη Σκωτία ένας νόμος του Σκωτικού Κοινοβουλίου το 1616 απαιτούσε από κάθε ενορία να έχει ένα σχολείο και έναν δάσκαλο. Η Λουθηρανική Εκκλησία στη Σουηδία ενθάρρυνε την εκμάθηση της κατήχησης στο σπίτι και εξέταζε δημοσίως τα παιδιά για τις γνώσεις τους στην εκκλησία τις Κυριακές. Υπήρχε, έτσι, μια σύνδεση μεταξύ ορισμένων προτεσταντικών κρατών και της σχολικής εκπαίδευσης. Η κατήχηση ως παιδαγωγικό μέσο ήταν σημαντική και για τους Καθολικούς. Σε αντίθεση με τα προτεσταντικά νοικοκυριά, ο Κάνιγκαμ υποστηρίζει ότι τα σχολεία ασκούσαν μεγάλη επιρροή στις οικογένειες των Καθολικών. Οι διδακτικές μέθοδοι των Ιησουιτών στα τέλη του 16ου αιώνα καθορίστηκαν από το "Ratio Studiorum". Αυτές οι αρχές βασίστηκαν στη συνεχή χρήση των Λατινικών σε καταστάσεις ερωτήσεων και απαντήσεων με περιορισμένη χρήση της καθομιλουμένης. Η παιδαγωγική βασιζόταν σε προεπιλογές του δασκάλου που συνοδευόταν από επαναλαμβανόμενες ασκήσεις και συζητήσεις. Με βάση μια ενιαία παιδαγωγική μέθοδο, οι Ιησουίτες ανέπτυξαν ένα συγκεντρωτικό

σύστημα, το οποίο ήταν πιθανότατα εκτεταμένο, καθώς τα κολέγια τους είχαν τοποθετηθεί στρατηγικά σε όλη την καθολική Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια της ζωής του Ιγνάτιου Λογιόλα (Loyola), ιδρύθηκαν κολέγια στη Μεσίνα, το Παλέρμο, τη Νάπολη, τη Σαλαμάνκα, την Αλκάλα, το Βαγιαδολίδ, τη Λισαβόνα και τη Βιέννη. Μετά τον θάνατό του πολλά άλλα κολλέγια ιδρύθηκαν, συμπεριλαμβανομένων αυτών στο Ίγκολστατ, την Κολωνία, το Μόναχο, την Πράγα, το Ίνσμπρουκ, το Ντουέ, τη Μπρίζ, την Αμβέρσα, τη Λιέγη.

Το ζήτημα της ένταξης της γυναίκας στο εκπαιδευτικό σύστημα τίθεται μόνο σε εποχές πολιτικών ή θρησκευτικών αναταραχών και αλλαγών σε συνδυασμό με το αίτημα για γενική εκπαίδευση. Από τη θρησκευτική μεταρρύθμιση ως τη Γαλλική Επανάσταση το πρόβλημα της εκπαίδευσης των κοριτσιών επανερχόταν στο προσκήνιο κάθε φορά που για λόγους θρησκευτικούς ή πολιτικούς δινόταν έμφαση στην εκπαίδευση των λαϊκών στρωμάτων και διαμορφωνόταν το αίτημα της γενικής εκπαίδευσης.

Τα πρώτα βήματα έγιναν από τον Λούθηρο που ήταν ο πρώτος θεωρητικός του δημοτικού σχολείου και πρότεινε στοιχειώδη εκπαίδευση για αγόρια και κορίτσια όλων των κοινωνικών τάξεων, με κύριο σκοπό τη χριστιανική διαπαιδαγώγησή τους και τη διάδοση της διδασκαλίας του. Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση των κοριτσιών ο ίδιος είχε δηλώσει ότι έπρεπε να επικεντρώνεται στη θρησκευτική διδασκαλία, αφού είχε σκοπό να καταστήσει τις γυναίκες ικανές να αναθρέψουν με χριστιανικές αρχές τα παιδιά τους. Ο Λούθηρος και άλλοι μεταρρυθμιστές εισηγήθηκαν την εκπαίδευση των κοριτσιών, κυρίως για λόγους ανταγωνισμού με την Καθολική Εκκλησία που με το εκπαιδευτικό τάγμα των Ουρσουλινών αδελφών είχε αναπτύξει σημαντική δράση στον τομέα αυτό. Τον επόμενο αιώνα ο Μοραβός παιδαγωγός Κομένιος, χωρίς να απομακρυνθεί από το θρησκευτικό πλαίσιο και τη θέση του Λούθηρου «εκπαίδευση για τον λαό», υποστήριξε ότι κάθε ανθρώπινο όν είχε δικαίωμα να μορφωθεί. Θεωρούσε ότι η εκπαίδευση δεν έπρεπε να είναι προνόμιο των ανώτερων τάξεων και αντιτάχτηκε στις διαφορές που υπήρχαν στην εκπαίδευση ευγενών και φτωχών, αγοριών και κοριτσιών. Πρότεινε ένα εκπαιδευτικό σύστημα ανοιχτό σε όλους και υποστήριξε ότι οι γυναίκες δεν έπρεπε να αποκλείονται από την εκπαίδευση και τις επιστημονικές σπουδές.

Τον 17ο αιώνα, ο Γάλλος αρχιεπίσκοπος και συγγραφέας Φενελόν εισηγήθηκε κοινή εκπαίδευση για τα δύο φύλα ως τα δέκα τους χρόνια σε ευχάριστη σχολική ατμόσφαιρα. Όμως, θεωρούσε ότι είναι επικίνδυνο να δοθεί στη γυναίκα η δυνατότητα ανώτερης μόρφωσης γιατί τότε αυτή θα αποκτούσε για τον εαυτό της μεγαλύτερη ιδέα από όσο της άξιζε. Πρότεινε τα κορίτσια να μαθαίνουν λίγη αριθμητική, όση τους είναι απαραίτητη για να διευθύνουν τα οικονομικά του σπιτιού, και να αναπτύσσεται η κρίση τους όσο χρειάζεται για να είναι λιγότερο επιδεκτικές στις κολακείες.

Στην Γαλλία μέχρι τον 17ο αιώνα το σχολείο αποτελούσε ένα μικρό αριθμό ιδρυμάτων τα οποία ανήκαν στην Επισκοπή της περιοχής ή σε μονές, και το εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα περιελάμβανε την ανάγνωση, την αριθμητική και τη γραφή (Fouret F., Ozouf J., 1977). Η εκπαίδευση των κοριτσιών αποτελεί προνόμιο των λίγων, των ευγενών και σε κατ'οίκον μαθήματα ή στην Μονή (Lelievre, 1991). Στη διάρκεια μεταξύ του 17ου και του 18ου αιώνα, η διδασκαλία των κοριτσιών δεν άλλαξε σημαντικά. Μόνο ως προς το γεγονός ότι εκπαιδεύονταν δασκάλισσες, ένα προνόμιο των Καλογραιών και των εύπορων οικογενειών μέχρι τότε. Η Γαλλική Επανάσταση, με τον νόμο του Lakanal, θα εκχωρήσει το δικαίωμα στα κορίτσια να φοιτούν σε μοναστηριακά ή λαϊκά σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης (Décret du 27 brumaire an III). Με την ψήφιση του νόμου Ferry, ιδρύονται τα πρώτα δευτεροβάθμια σχολεία γυναικών.

Καθώς η Εκκλησία απαγόρευε τα μικτά σχολεία, τα κορίτσια φοιτούσαν σε γυναικεία μοναστικά σχολεία, που άρχισαν να ιδρύονται μετά τον 17ο αιώνα. Τα περισσότερα ήταν ιδιωτικά και απευθύνονταν στις τάξεις των ευγενών, ενώ ορισμένα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους σε κόρες φτωχών οικογενειών.

Στις περιοχές όπου δεν λειτουργούσαν σχολεία δωρεάν φοίτησης, κυρίως στα χωριά, τα κορίτσια παρέμεναν αναγκαστικά στο σπίτι. Κατά κανόνα, τα σχολεία δωρεάν φοίτησης, λειτουργούσαν το πρωί και καθήκοντα δασκάλας εκτελούσε μία αδελφή μοναχή. Το πρόγραμμα διδασκαλίας περιελάμβανε γραφή, ανάγνωση, αριθμητική, προσευχές και εργόχειρα.

Τα ιδιωτικά μοναστικά σχολεία θηλέων, λειτουργούσαν και ως οικοτροφεία. Μακριά από κάθε οικογενειακή τρυφερότητα, τα νεαρά κορίτσια επιστρέφοντας στο σπίτι τους, ύστερα από ένα μεγάλο διάστημα απουσίας, αντιμετώπιζαν δύο ουσιαστικά άγνωστους γονείς. Η τάξη όμως των ευγενών πίστευε ότι η ανυπαρξία τρυφερότητας ήταν επιθυμητή, διότι η αυστηρότητα θα διαμόρφωνε σωστά την προσωπικότητα των παιδιών.

Ανάμεσα στις μοναστικές κοινότητες που δέχονταν μεγάλο αριθμό μαθητριών ήταν οι Ουρσουλίνες, οι Sœurs de Saint-Vincent-de Paul, οι Sœurs de l'Enfant-Jésus, οι Dames Anglaises και οι Sœurs de Notre-Dame.

Επειδή δεν υπήρχε συγκεκριμένη νομοθεσία για τον τρόπο λειτουργίας των μοναστικών σχολείων, αποκλειστικά υπεύθυνες ήταν οι αδελφές. Στόχος τους ήταν η προσφορά εφοδίων που θα βοηθούσαν τις μαθήτριες να ανταποκριθούν στα μελλοντικά τους οικογενειακά καθήκοντα. Επομένως, εκτός από στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης, και αριθμητικής, διδάσκονταν τρόποι καλής συμπεριφοράς, οικοκυρικά, υπακοή, πίστη στο Θεό και αδιαμαρτύρητη υπακοή του πεπρωμένου.

Εσώκλειστα σε κάποιο μοναστήρι, τα νεαρά κορίτσια, βρίσκονταν μακριά από κάθε ηθικό κίνδυνο, αλλά αποκλεισμένα από τον αληθινό κόσμο, όπου θα επέστρεφαν αργότερα. Μετατρέπονταν σε άβουλα πλάσματα, ανίκανα να αυτοπροστατευθούν και να αντιμετωπίσουν πιθανές δυσκολίες. Χάρη στις αλλαγές που έγιναν στο εκπαιδευτικό σύστημα μετά το 1800, παρατηρήθηκε κάποια βελτίωση στη διδασκαλία. Παρόλα αυτά, οι μοναχές συνέχισαν να είναι εξαιρετικά αυστηρές και παγερές με τις μαθήτρίες τους.

Καλύτερη ήταν η θέση των κοριτσιών που οι γονείς τους τα κρατούσαν στο σπίτι, θεωρώντας ότι η μητέρα ήταν η ιδανικότερη για τη σωστή διαμόρφωση του χαρακτήρα τους.

Οι πλούσιες οικογένειες εξακολούθησαν είτε να επιλέγουν για τη μόρφωση των κοριτσιών τους κάποιο από τα σχολεία των θρησκευτικών αδελφοτήτων, που είχαν αρχίσει να αποκτούν εκ νέου δύναμη μετά τη συνθήκη ανάμεσα στο Ναπολέοντα και τον Πάπα, είτε προσλάμβαναν μία κατ' οίκον δασκάλα. Ανάμεσα στις παλιές

θηρσκευτικές αδελφότητες, είχαν τώρα πια, εμφανιστεί και νέες, όπως η Sainte-Clotilde και η Sacré-Coeur.

Ο ρόλος, λοιπόν, των μοναστηριών και της Εκκλησίας γενικότερα κατά των 17ο αιώνα στη Δύση ήταν καθοριστικός και προετοίμασε το έδαφος για όλες τις εξελίξεις και τις μεταρρυθμίσεις που θα ακολουθούσαν.

Πηγές

<https://mywritersgang.com/2016/06/07/%CE%B7-%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%8E%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%83/file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/2.%20%CE%97%20%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CF%83%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CF%83%CF%84%CE%BF%20%CE%B4%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C.pdf>

<https://www.he.duth.gr/sharedhistories/index.php/contents/the-development-of-education/reform-of-pedagogy/reform-of-pedagogy>

<https://thesafiablog.com/2021/06/02/%CE%B7-%CE%B5%CE%AF%CF%83%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83/>